

A Kushi-English-Hausa Wordlist

Gian Claudio Batic

University of Naples 'L'Orientale'

The Kushi language (ISO 639-3 [kuh]; Glottocode: kush1236) is spoken by about 11,000 people in the Kushi ‘village area’ along the northern foothill of the Chonge-Mona range (Gombe State, Nigeria). Kushi is a Chadic language belonging to the Tangale proper of the Bole-Tangale group (West Chadic).

This basic vocabulary falls within an ongoing documentation project targeting the language and the oral traditions of the Kushi people. The vocabulary is organised into two sections: Kushi-English-Hausa (main section) and English-Kushi (reversal section). Each entry in the main section is organized as follows: <lexeme | part of speech | English gloss | Hausa gloss | (literal transaltion) | (Kushi example | free translation of Kushi example in English | free translation of Kushi example in Hausa)>. Kushi has two contrastive tones, high (H) and low (L), and two contour tones, falling (HL) and rasing (LH). Tones are always marked. If the vowel is long, the tone is marked only on the first vowel (e.g. **ɓɔɔlì** ‘North’). Verbs are given in the imperative form.

Kushi-English-Hausa

?A

?áñùrùl	<i>n.</i> okra. <i>kuñewa</i> .	?àn kùwà	<i>n.</i> blacksmith. <i>makeri</i> .
?ádeełè	<i>n.</i> hail. <i>kankara</i> .	?àn láddò	<i>n.</i> weaver. <i>masaki</i> .
?adúnúnd	<i>n.</i> horn. <i>kaño</i> .	?an límmò láyát	<i>n.</i> leatherworker. <i>baduku</i> .
?ádo	<i>n.</i> 1. eye. <i>ido</i> . 2. face. <i>fuska</i> .	?àn páawa	<i>n.</i> butcher. <i>mahauci</i> .
?ádáy	<i>n.</i> gazelle. <i>barewa</i> .	?àn shíráw	<i>n.</i> peasant. <i>manomi</i> .
?áddò	<i>v.</i> eat (meat). <i>ci (nama)</i>	?àn shò	<i>n.</i> sorcerer. <i>maye</i> .
?ádéewè	<i>n.</i> bird. <i>tsuntsu</i> .	?àn shòr	<i>n.</i> dancer. <i>mai rawa</i> .
?ádéñré	<i>n.</i> scorpion. <i>kunama</i> . <i>fogún ?ádéñré</i> sting harbi.	?àn tà shwè	<i>n.</i> hunter. <i>mafarauci</i> .
?áeshàw	<i>n.</i> grain. <i>hatsi</i> , <i>tsaba</i> .	?àn tòom	<i>n.</i> warrior. <i>gwarzo</i> , <i>jarumi</i> .
?ágwàgwá	<i>n.</i> duck. <i>agwagwa</i> .	?àn tuy nìnyò	<i>n.</i> murderer. <i>mai kisan kai</i> .
?ákúlà	<i>n.</i> mantis. <i>koki-koki</i> .	?àn vònàk	<i>n.</i> singer. <i>mawaki</i> .
?ákùmóm	<i>n.</i> hedgehog. <i>bushiya</i> .	?àn wòlb	<i>n.</i> witch. <i>mayya</i> .
?áládè	<i>n.</i> pig. <i>alade</i> .	?àn wùrin	<i>n.</i> healer, medicine man. <i>boka</i> .
?álàw	<i>n.</i> leaf. <i>ganye</i> .	?ànjè	<i>n.</i> cat, wild cat. <i>muzuru</i> , <i>muzurun daji</i> .
?allágà	<i>n.</i> house rat. <i>bera</i> , <i>kusu</i> . <i>See: shíwri</i> .	?àngárùm	<i>n.</i> sword. <i>takobi</i> .
?álúurà	<i>n.</i> needle. <i>allura</i> .	?ànfyùm	<i>adj.</i> unripe. <i>danye</i> .
?ámmò	<i>v.</i> 1. climb up. <i>hawa</i> . 2. ride horse. <i>hau doki</i> .	?ànjá	<i>n.</i> salt. <i>gishiri</i> .
?ámít	<i>n.</i> upper stone. <i>dutse na sama</i> .	?ànshíndáw	<i>n.</i> pepper. <i>barkono</i> .
?ànð	<i>v.</i> pay for debt. <i>biya bashi</i> .	?ántúgò	<i>n.</i> gecko, house lizard. <i>tsaka</i> .
?àn	<i>n.</i> possessor, owner of. <i>mai</i> .	?àntórd	<i>n.</i> francolin. <i>makwarwa</i> .
?àn ñíyè	<i>n.</i> potter. <i>mai (ginin) tukwane</i> .	?àr shíli	<i>n.</i> testicles. <i>golo</i> .
?àn gàngàn	<i>n.</i> drummer. <i>makadi</i> .	?àràt	<i>n.</i> thorn. <i>kurna</i> .
?àn gèerù téré	<i>n.</i> evening star. <i>zara</i> . <i>Lit:</i> ‘person waiting the moon’.	?áří	<i>n.</i> pea. <i>waken Turawa</i> .
?àn gèy	<i>n.</i> enemy. <i>abokin gaba</i> .	?árkyaw	<i>n.</i> sesame. <i>ridi</i> .
?àn gùnùl	<i>n.</i> priest. <i>fada</i> .	?àrshàl	<i>n.</i> star. <i>zara</i> .
?àn kònímmò	<i>n.</i> rainmaker.	?àrùm	<i>n.</i> onion. <i>albasa</i> .
?àn kpáanì	<i>n.</i> tanner. <i>majemi</i> .	?áyákh	<i>n.</i> small ant of the bush. <i>karamin</i> <i>cinnaka ta jeji</i> .
		?àyùkh	<i>n.</i> rat. <i>kusa</i> , <i>bera</i> .

B

bè	<i>v.</i> shoot. <i>harba</i> .	bírím	<i>n.</i> heel. <i>diddige</i> .
bàñà	<i>n.</i> antelope. <i>mazo</i> , <i>ragon ruwa</i> , <i>gwanki</i> .	bílř	<i>n.</i> flower. <i>fure</i> .
bàrà	<i>n.</i> trap. <i>tarko</i> .	bílit	<i>See: bílř</i> .
béndè	<i>n.</i> penis sheath. <i>gidan azzakari</i> .	bíndigà	<i>n.</i> gun. <i>bindiga</i> .
bí	1. <i>n.</i> back. <i>baya</i> . 2. <i>prep.</i> behind. (<i>a</i>) <i>baya(n)</i> .	bínnò	<i>n.</i> guest, stranger. <i>bako</i> .
bí bìró	<i>n.</i> bark of tree. <i>bawo</i> . <i>Lit:</i> ‘behind (of) tree’.	bìró	<i>n.</i> tree with no leaves. <i>itace</i> . là bìró stick sanda.
bí gbóy	<i>n.</i> nape (of neck). <i>keya</i> .	bùkwáti	<i>n.</i> bucket. <i>bokiti</i> .
bí shò	<i>n.</i> footprint. <i>sawun kafa</i> .		

B

ɓàakh	<i>n.</i> wing. <i>fiffike</i> .	ɓìr(i) shàw	<i>n.</i> flail.
ɓákà	<i>n.</i> natron.	ɓòŋ bìrò	<i>n.</i> trunk. <i>gangar jiki</i> .
ɓálá	<i>n.</i> tiredness. <i>gajiya</i> .	ɓòolì	<i>n.</i> east. <i>gabas</i> .
ɓáŋ	<i>n.</i> strength. <i>karfí</i> .	ɓòròn	type of millet. <i>irin gero</i> .
ɓón fòk	<i>n.</i> courage. <i>jaruntaka</i> .	ɓùlk	<i>n.</i> soil. <i>kasa</i> .
ɓánnì	<i>n.</i> baobab tree. <i>kuka</i> .	ɓwàardò dìyò	<i>n.</i> divorce. <i>saki</i> .
ɓày	<i>n.</i> dog. <i>kare</i> .	ɓwáré	<i>n.</i> rattle. <i>caki</i> .
ɓeék	<i>n.</i> wing(s). <i>fiffike</i> .	ɓwèyù	<i>n.</i> underworld.
ɓérà	<i>n.</i> facial markings. <i>sasshawa</i> .	ɓwòy	<i>n.</i> today. <i>yau</i> .
ɓirò	<i>v.</i> beat. <i>buga</i> .		

D

dàbáj	<i>n.</i> festival. <i>biki</i> .	dìnyì	<i>n.</i> sheep. <i>tunkiya</i> . mùn dìnyì ewe <i>tunkiya</i>
dàmàl	<i>n.</i> bushy tail. <i>gafiya</i> .	dìráŋ	<i>n.</i> locust-bean tree. <i>dorawa</i> .
dán	<i>n.</i> door. <i>daki</i> .	dìishò	<i>v.</i> stamp, pound. <i>daka</i> .
dàn	<i>n.</i> south. <i>kuda</i> .	dòýbó	<i>n.</i> ruin. <i>kango</i> .
dàn	<i>prep.</i> above. (<i>a</i>) <i>kan</i> , <i>bisa da</i> .	dòlònì	<i>n.</i> ant. <i>kiyashi</i> , <i>cinnaka</i> , <i>tuma-da-gayya</i> .
dànàm	<i>n.</i> sister-in-law. <i>kanwa</i> .	dòo	<i>n.</i> water. <i>ruwa</i> .
dàngà	<i>n.</i> fence. <i>shinge</i> .	dòo wùrì	<i>n.</i> milk. <i>nono</i> .
dànyùkh	<i>n.</i> frog, toad. <i>kwado</i> .	dòodó	<i>n.</i> spirit. <i>kurwa</i> , <i>aljani</i> , <i>iska</i> .
dàràŋ	<i>n.</i> sun. <i>rana</i> .	dòŋ	<i>n.</i> field, farm. <i>gona</i> .
dàràŋ dén	<i>n.</i> sunshine. <i>hasken rana</i> .	dùbù	<i>num.</i> thousand. <i>dubu</i> . dùbù dòk one thousand <i>dubu daya</i> .
dèbba	<i>n.</i> hyena. <i>kura</i> .	dùŋò	<i>n.</i> smoke. <i>hayaki</i> .
dèet	<i>n.</i> fire. <i>wuta</i> .	dúmmò	<i>n.</i> hoe. <i>fartanya</i> , <i>hauya</i> .
dèwè	<i>n.</i> stick used to decorate pots.	dùurò	<i>n.</i> bambara nut. <i>gujiya</i> .
dèy	<i>n.</i> sinew. <i>agara</i> .	dùwò	<i>n.</i> ghost. <i>fatalwa</i> .
digré	<i>n.</i> big storage pot. <i>kwatarniya</i> .	dùwò	<i>n.</i> grave. <i>kabari</i> .
dil bìrò	<i>n.</i> forest. <i>daji</i> , <i>jeji</i> . Lit: ‘dark tree’.	dùwàayò	<i>n.</i> groundnut. <i>gyada</i> .
dím lím	<i>n.</i> 1. charcoal. <i>gawayi</i> . 2. soot. <i>kunkunniya</i> .	dùyò	<i>n.</i> fly. <i>kuda</i> .
dín	<i>n.</i> laterite. <i>marmara</i> .		
dín	<i>adj.</i> black. <i>baki</i> .		

D

dák	<i>n.</i> tongue. <i>harshe</i> .	dòýbó	<i>n.</i> clay. <i>laya</i> , <i>lumbu</i> .
dáwán	<i>v.</i> bundle. <i>dami</i> .	dɔylá	<i>n.</i> cultivated ground. <i>noma</i> .
digù	<i>v.</i> build. <i>gina</i> .	dòk	<i>num.</i> one. <i>daya</i> .
dílikó	<i>n.</i> mortar. <i>turmi</i> .	dòorò	<i>n.</i> pipe. <i>lofe</i> .
dímím	<i>n.</i> time. <i>lokaci</i> .	dúndì	<i>n.</i> bottle gourd. <i>buta</i> .
dímmín	<i>inter.</i> when? <i>yaushe?</i>	dúmmò	<i>v.</i> boil. <i>tafasa</i> .
díŋò	<i>v.</i> cook. <i>dafa</i> .	dúulò	<i>v.</i> cool. <i>huce</i> .
díyò	<i>n.</i> marriage. <i>aure</i> .	dúulàn	<i>adj.</i> wet. <i>jikakke</i> .
díyè	<i>n.</i> small pot for water. <i>kula</i> .	dwèy	<i>n.</i> tomorrow. <i>gobe</i> .

?E

?éé *n.* voice. *murya.*

?ém *n.* ring. *zobe.*

F

fàràgbànàn	<i>num.</i> six. <i>shidda.</i>
fàrlów	<i>num.</i> seven. <i>bakwai.</i>
féé	<i>n.</i> chicken. <i>kaza.</i> là féé chick <i>sagara</i>
fílk	<i>n.</i> arrow. <i>kibiya.</i>
filéríyà	<i>n.</i> malaria. <i>zazzabín cizon sauro.</i>
finnè	<i>n.</i> thigh. <i>cinya.</i>
fó dárj	<i>n.</i> doorway. <i>kofà.</i>
fó dòo	<i>n.</i> spring of water. <i>idon ruwa.</i>
fó gùn	<i>n.</i> anus. <i>dubura.</i>
fó kírá	<i>n.</i> finger. <i>yatsa.</i>
fó lùwák	<i>n.</i> liver. <i>hanta.</i>
fó shèorì	<i>n.</i> heart. <i>zuciya.</i>
fó shúrùk	<i>n.</i> riverbank. <i>bakin kogi.</i>
fó tèeré	<i>adv.</i> there. <i>can.</i>
fódámlì	<i>n.</i> sickle (for cutting grass only). <i>lauje.</i>
fóddò	<i>weed, pluck out.</i> <i>yi noma.</i>
fódfulò	<i>v.</i> worship. <i>yi bauta, bauta wa.</i>
fóyerdw	<i>num.</i> nine. <i>tara.</i>

fók	<i>n.</i> 1. mouth, lip. <i>baki, lefe.</i> 2. language. <i>harshe, yare.</i>
fónnò	<i>father's brother.</i> <i>kawu, baffa.</i>
fóorù kúnò	<i>n.</i> escape. <i>tsira, gudu.</i>
fóorò	<i>n.</i> forehead. <i>gaba.</i>
fóoró	<i>n.</i> punishment. <i>horo.</i>
fóshénñì	<i>adv.</i> there. <i>can.</i>
fótè	<i>adv.</i> here. <i>nan.</i>
fóyò	<i>n.</i> black ant. <i>cinnaka.</i>
fóddò	<i>v.</i> wash clothes. <i>wanke tufafì.</i>
fógrò	<i>n.</i> bellows. <i>zugazugi.</i>
fógùm	<i>n.</i> blind. <i>makaho.</i>
fóulá	<i>n.</i> rope. <i>igija.</i>
fóllùm	<i>n.</i> silk cotton tree (white flowers). <i>rimi.</i>
fóumò	<i>n.</i> tse-tse fly. <i>kudan tsando.</i>
fúvùl	<i>n.</i> foam. <i>kumfa.</i>
fúwàt	<i>num.</i> five. <i>biyar.</i>

G

gàayá	<i>n.</i> grandmother. <i>kaka</i> .	gbàarò	<i>v.</i> strip off. <i>tube</i> .
gàakh	<i>n.</i> crow. <i>hankaka</i> .	gòaalò	<i>v.</i> throw a spear. <i>jefa mashì</i> .
gàalé	<i>n.</i> water storage pot. <i>randa</i> .	gèe	<i>prt.</i> used to form numerals. gèe dòk eleven <i>goma sha daya</i> .
gààrè	<i>n.</i> robe (man's gown). <i>riga</i> .	gènò	<i>n.</i> mother's brother. <i>wa</i> .
gàari	<i>n.</i> flea. <i>kuma, tunkuyau</i> .	gòrùm	<i>n.</i> molar. <i>mataumi</i> .
gàyàl	<i>adj.</i> red. <i>ja</i> .	gète	<i>n.</i> hawk, eagle. <i>shaho</i> .
gájágí	<i>n.</i> xylophon. <i>balanho</i> .	gèy	<i>n.</i> war. <i>yaki</i> .
gàlmà	<i>n.</i> ram. <i>rago</i> .	gírbì	<i>n.</i> donkey. <i>jaki</i> .
gáñà	<i>n.</i> basket. <i>kwando</i> .	gírir	<i>n.</i> tail. <i>wutsiya</i> .
gàndù	<i>n.</i> tax. <i>haraji</i> .	gódó	<i>n.</i> blanket. <i>bargo</i> .
gàngàn	<i>n.</i> drum. <i>ganga</i> .	gòkh	<i>n.</i> cock. <i>zakara</i> .
gànrùn	world or place of dead.	góndà	<i>n.</i> pawpaw. <i>gwanda</i> .
gàpà	<i>n.</i> rice. <i>shinkafa</i> .	gòylò	<i>n.</i> shell. <i>Kwanso</i> .
gàráyà	<i>n.</i> string instruments. <i>tsirkiya</i> .	gòlòm	<i>n.</i> grasshopper. <i>fara</i> .
gàrinjin	<i>n.</i> white rat. <i>farin bera</i> .	gònlàn	<i>n.</i> date. <i>dabino</i> . bíró gònlàn date palm.
gàsshò	<i>v.</i> find. <i>samu</i> .	gònjò	<i>n.</i> belly. <i>ciki</i> .
gbàayò	<i>v.</i> hollow out, carve wood. <i>sassaķa</i> .	gòoròk	<i>n.</i> throat. <i>maķogwaro</i> .
gbàamé	<i>n.</i> axe. <i>gatarí</i> .	gúlá	<i>n.</i> drum stick. <i>makadí</i> .
gbàk	<i>n.</i> vagina. <i>farji</i> .	gùlmà	accusation. <i>tuhuma</i> .
gbáláŋ	<i>n.</i> ornament. <i>abin ado, kayan ado</i> .	gùm	<i>prep.</i> under. <i>karķashin</i> .
gbáŋ	<i>n.</i> goodness, wellness. <i>lafiya</i> .	gùmè	<i>n.</i> hut, room. <i>daki</i> .
gbáŋlàn	<i>n.</i> pestle. <i>tabarya</i> .	gùn	<i>n.</i> anus. <i>dubura</i> .
gbáŋjùm	<i>n.</i> unwell, sick. <i>maras lafiya</i> . <i>Lit:</i> 'not well'.	gùngúl	<i>n.</i> elbow. <i>gwiwar hannu</i> .
gbàrim	<i>n.</i> daughter or son in-law. <i>sarakuwa</i> .	gùngù	<i>n.</i> lame. <i>gurgu</i> .
gbárlàm	<i>n.</i> anklet. <i>munduwa</i> .	gùnùl	<i>n.</i> ritual place. <i>wuri na al'ada</i> .
gbàrùm	<i>n.</i> mother or father-in-law. <i>suruki, suruka</i> .	gùp	<i>n.</i> chief, king, emir. <i>sarki</i> .
gbáyákh	<i>n.</i> crop (bird). <i>maķoko</i> .	gùránj	<i>n.</i> calabash. <i>duma, kwarya</i> .
gbé	<i>adj.</i> big, senior. <i>babba</i> .	gùrùn	<i>n.</i> horse, mare, stallion. <i>doki</i> .
gbìll	<i>n.</i> chest. <i>kirji</i> .	gwàaja	<i>n.</i> cocoyam, taro. <i>doya</i> .
gbónj	<i>n.</i> neck. <i>wuya</i> .	gwàŋ	<i>n.</i> food. <i>abinci</i> .
gbònnà	<i>prep.</i> across. (a) <i>ketaren</i> .		
gbóshì	<i>n.</i> headpad. <i>gammo</i> .		

?I

?ishàn	<i>adj.</i> dry, dried. use of verb <i>kafè</i> .	?ishò	<i>v.</i> dry up. <i>janye</i> .
?ishì fòk	<i>n.</i> thirst. <i>kishirwa</i> . <i>Lit:</i> 'dry mouth'.	?ishò	<i>v.</i> grind. <i>barza, niķa</i> .
?ishì shwè	<i>n.</i> cornstalk. <i>kara</i> .		

J

jáylùm	<i>n.</i> cheek. <i>kunci</i> .	jíkò	<i>n.</i> rich. <i>mai arziki</i> .
jàmmó	<i>n.</i> loom. <i>masaka</i> .	jírà	<i>n.</i> bed. <i>gado</i> .
jág	<i>n.</i> jaw. <i>mummuke</i> .	jírí	<i>n.</i> thief. <i>barawo</i> .
jànjání	<i>n.</i> leopard. <i>damisa</i> .	jírìm	<i>n.</i> spirit of a place. <i>iska</i> .
jàrà	<i>n.</i> big basket for corn. <i>kwando</i> .	jíró	<i>n.</i> red monkey.
jàwéddà	<i>n.</i> small knife used for harvesting.	jíwdò	<i>v.</i> snare. <i>zarge</i> .
jáwít	<i>n.</i> cutlery. <i>wuķa, cokali</i> .	jíwúr	<i>n.</i> worm. <i>tsutsa</i> .
jèdè	<i>n.</i> shield. <i>garkuwa</i> .	jíyaw	<i>adv.</i> left. <i>hagu</i> .
jèø	<i>n.</i> bean(s). <i>wake</i> .	jòd	<i>n.</i> filter. <i>mataci</i> .
jèlè	<i>n.</i> side. (a) <i>hannu</i> . jèlè jíyaw left side <i>hannun hagu</i> jèlè témmè right side <i>hannun dama</i> .	jòk	<i>n.</i> black wasp. <i>zanzaro</i> .
jéné	<i>n.</i> caterpillar. <i>gizaka</i> .	jórró	<i>n.</i> locust. <i>fara</i> .
jènè	<i>n.</i> dryness, aridity. <i>rani</i> .	jùjákh	<i>n.</i> straw. <i>haki</i> .
jènyè	<i>n.</i> crab. <i>kaguwa</i> .	jùlk	<i>n.</i> elephant. <i>giwa</i> .
jèrà gòŋò	<i>n.</i> ribs. <i>haķarķari</i> .	jùlk	<i>n.</i> chair. <i>kujera</i> .
jèrè	<i>n.</i> friend, age-mate. <i>aboki</i> .	jùnṛðṇ	<i>n.</i> basket for corn.
jèshíle	<i>n.</i> trumpet. <i>kakaki</i> .	júr	<i>n.</i> squirrel. <i>kurege</i> .
jéy	<i>n.</i> porcupine. <i>beguwa</i> .	jùwò	<i>v.</i> jump. <i>yi tsalle</i> .
jíi	<i>n.</i> place of burning.	jwál	<i>n.</i> hole.
jíijí	<i>n.</i> 1. grandfather. <i>kaka</i> . 2. ancestor. <i>mutanen dauri</i> .	jwál firă	<i>n.</i> scar, notch. <i>tabo</i> .
		jwàlé	<i>n.</i> cricket. <i>gyare</i> .

K

kàawò	v. sow. <i>shuka</i> .	kòdò	n. claw. <i>kambori</i> .
kà dàràj	n. daylight, noon. <i>rana, tsakar rana</i> .	kóyó	n. road. <i>hanya</i> .
káasùwà	n. market. <i>kasuwa</i> .	kóyó dàm	n. vein. <i>jijiya</i> . Lit: ‘way (of) blood’.
kàmmà	n. lion. <i>zaki</i> .	kòlò	n. widow. <i>bazawara</i> .
kánj	n. granary. <i>rumbu</i> .	kòn	n. judge. <i>alkali</i> .
kár kúwò	n. circumcision. <i>kaciya</i> .	kòomò	n. maize. <i>masara</i> .
káraráwá	n. bell. <i>Karrarawa</i> .	kòshò	v. filter. <i>tace</i> .
kásh	n. spear. <i>mashi</i> .	kpàa	n. horn. <i>kaho</i> .
káshò	n. harvest. <i>kaka</i> .	kpèyù	n. snake living in water. <i>macijin ruwa</i> . See: kúré .
káshò	v. harvest. <i>gira, rora, cira. farta, toná</i> .	kpíshì	n. dust cloud. <i>hadarin kura</i> .
kàyò táy	v. cut into pieces. <i>yayyanka</i> .	kpòmù	num. ten. <i>goma</i> .
kóná	n. money. <i>kudî</i> .	kpàanò	v. tan. <i>jeme</i> . kpáanì
kérèk	n. border. <i>iyaka</i> .	kpòdoló	n. yesterday. <i>jiya</i> .
kènímmà	n. fetish. <i>juju</i> .	kù	prep. on. a <i>kan</i> .
kélà	n. monitor lizard. <i>damo; guza; tsari</i> .	kù dàj	n. 1. sky. <i>sama</i> . 2. heaven. <i>Aljanna</i> .
kènè díyò	n. cowrie. <i>wuri</i> .	kù mínná	n. roof. <i>jinka</i> . Lit: ‘head of house’.
kènnì	n. poor. <i>matalauci</i> .	kùfùlk	n. land, ground. <i>kasa</i> .
kérák	n. mahogany tree. <i>madaci</i> .	kúmá	n. corpse. <i>gawa</i> .
kérè	n. roof of granary. <i>jinkar rumbu</i> .	kúmmí	n. navel. <i>cibiya</i> .
kérém	n. crocodile. <i>kada</i> .	kúnná	n. dysentery. <i>attuni</i> .
kérò	v. measure. <i>auna, gwada</i> .	kúmó	n. ear. <i>kunne</i> .
khà	v. wound. <i>yi wa rauni</i> .	kùmùm	n. doubt. <i>shakka</i> .
kháa	n. cruel. <i>kunu</i> .	kù péewè	n. world. <i>dunija</i> .
khàyukh	n. termite. <i>gara, gina, zago</i> . mínná	kúré	n. snake. <i>maciji</i> . See: rêw, shàmmàm .
	khàyukh termite pile <i>suri</i> .	kùurò	n. bitter tomato. <i>gauta</i> .
khèeyàw	n. white sesame. <i>tidî</i> .	kùurò dò	type of bitter tomato (not dried). <i>data</i> .
khèwnè	n. bush cow. <i>saniya</i> .	kùwò	v. lend. <i>ranta, ara wa</i> .
khóyó	n. track. <i>hanya</i> .	kùwò	n. penis. <i>azzakari</i> .
khù	n. head. <i>kai</i> .	kùwà	v. forge. <i>makera</i> .
khùrùwò	n. cowry. <i>wuri</i> .	kùwák	n. curse. <i>lañana</i> .
kfná	See: kéná .	kúwó	n. debt. <i>bashi</i> .
kírá	n. arm, hand. <i>hannu</i> .	kúyám	n. hunger. <i>yunwa</i> .
kírá bìrò	n. branch. <i>reshe</i> . Lit: ‘arm (of) tree’.		
kífyípò	n. dawn, evening. <i>assalatu, asuba, maraice, yamma</i> .		

L

là	<i>n.</i> child, son. <i>dà</i> . <i>Pl:</i> shíbó, cíbó .
là gèyè	<i>n.</i> bride (girl not married).
là dúndì	<i>n.</i> small bottle gourd. <i>buta</i> .
là gáráyà	<i>n.</i> musical bow. <i>izga</i> .
là mínná	<i>n.</i> servant. <i>bara, barabya</i> . <i>Lit:</i> ‘boy (of) house’.
là shírìp	<i>n.</i> daughter. <i>'ya mace, diya</i> . <i>Pl:</i> cíbó shírìp .
là shúrùk	<i>n.</i> seasonal river. <i>kogi</i> .
là shùyì	<i>n.</i> boy, son. <i>dà</i> . <i>Pl:</i> cíbó shùyì .
là tálànj	<i>n.</i> pot for cooking soup. <i>tukunya</i> .
là témmè	<i>n.</i> calabash for drinking beer. <i>duma</i> .
láalá	<i>n.</i> spider. <i>gizo-gizo</i> . mínná láalá cobweb <i>sakar gizo/gizo</i>
láayá	<i>n.</i> charm. <i>laya</i> .
ládú	<i>n.</i> grey sesame. <i>ridi</i> .
ládù	<i>n.</i> north. <i>arewa</i> .
láyát	<i>n.</i> leather, skin (animal). <i>fata (dabba)</i> .

láyát (shík)	<i>n.</i> fatar jiki.
láját	<i>n.</i> outfit of hunter. <i>rigar mafarauci</i> .
lákà	<i>n.</i> orphan. <i>maraya</i> .
lállò	<i>v.</i> ruminate. <i>ci (saniya)</i> .
lámbo	<i>n.</i> garden. <i>gadina, lamu</i> .
lánna	<i>n.</i> clothes. <i>tufafí</i> .
lélaw	<i>n.</i> cotton. <i>auduga</i> .
léyá	<i>n.</i> desire. <i>sha?awa</i> .
lèwò	<i>v.</i> want, like, love. <i>so</i> .
lí	<i>v.</i> put. <i>sa</i> .
lilámdè	<i>n.</i> butterfly. <i>malam-budá-mana-littafí</i> .
lò	<i>n.</i> meat. <i>nama</i> . lò(ɔ) tà shwè bush meat <i>naman daji</i>
lúrú	<i>n.</i> bag. <i>jaka</i> .
lùgnì	<i>n.</i> shade. <i>inuwa</i> .
lùmmò	<i>n.</i> flour. <i>gari</i> .
lùmmò ɓùk	<i>n.</i> fine sand. <i>rairayi</i> .

M

màlác	<i>n.</i> rainbow. <i>bakan gizo</i> .
màlác dòo	<i>See:</i> màlác .
màlyò	<i>n.</i> lightning. <i>walkiya</i> .
màmmà	<i>n.</i> ant-hill. <i>jiba, suri, shuri</i> .
màŋlànj	<i>n.</i> skull. <i>KwaKWalwa, kwanya</i> .
mánná	<i>n.</i> husband. <i>miji</i> .
mèn	<i>n.</i> beer. <i>giya</i> .
mèn díyè	<i>n.</i> beer pot. <i>tulun giya</i> .
mè ?àn	<i>adv.</i> many. <i>da yawa</i> .
méemé	<i>n.</i> wasp. <i>zanzaro</i> .
Mèerò	<i>v.</i> make, braid rope.
mèrà	<i>n.</i> travel. <i>tafiya</i> .
mìdò	<i>n.</i> stirring stick. <i>muciya</i> .
mìgù	<i>n.</i> owl. <i>mugiya</i> .
mìllán kpòdolò	<i>adv.</i> last year. <i>bara</i> .
mìmé	<i>n.</i> people. <i>mutane</i> .

mínná	<i>n.</i> house. <i>gida</i> .
mínná gùp	<i>n.</i> palace. <i>gidan sarki</i> .
mínná kònímmà	<i>n.</i> oracle.
mòdòdò	<i>n.</i> millet. <i>gero</i> .
mòllò	<i>n.</i> brother. <i>kane</i> .
mòllà	<i>n.</i> sister. mòllà nònnò mother’s sister.
mòlón	<i>n.</i> relative. <i>dangi</i> .
mòn tÙyànò	<i>n. and adj.</i> drunk. <i>bugagge</i> . <i>Lit:</i> ‘beer killed me’.
mòr	<i>n.</i> oil. <i>mai</i> .
mòr tàngà	<i>n.</i> butter. <i>man shanu</i> .
mòotò	<i>n.</i> car. <i>mota</i> .
múlkì	<i>n.</i> chieftancy. <i>sarauta</i> .
mùrò	<i>v.</i> die. <i>mutu</i> .
mùshì	<i>n.</i> jealousy. <i>kishi</i> .

N

nàa	<i>n.</i> elephant. <i>giwa</i> .
nàa	<i>prt.</i> used to form numerals. nàa tààt thirty <i>talatin</i>
	nàa fúwàt fifty <i>hamsin</i> .
náanì	<i>n.</i> thunder. <i>hadari</i> .
nésshò	<i>v.</i> rest. <i>huta</i> .
nèy	<i>n.</i> fight. <i>fadà</i> .
nímmì	<i>adv.</i> near. <i>kusa</i> . ?à nímmìm not near <i>ba kusa ba</i> .

nìnjò	<i>n.</i> person, man. <i>mutum</i> . <i>Pl:</i> mìmè .
nìnjòn dìn	<i>n.</i> black man.
nìnjòn gàràl	<i>n.</i> white man. <i>bature</i> .
nìyò	<i>v.</i> mature, become ripe. <i>nuna</i> .
nònnò	<i>n.</i> mother. <i>uwa</i> .
ŋòrì	<i>n.</i> rainbird.
nùrdò	<i>v.</i> heal. <i>warke</i> , <i>warkar da</i> .

?O

?óyrò	<i>n.</i> bottle. <i>kwlaba</i> .
?óppò	<i>v.</i> dig. <i>hača</i> .

?óppò dùwò	<i>n.</i> funeral. <i>jana?iza</i> . <i>Lit:</i> ‘digging grave’.
?óshò	<i>v.</i> swell. <i>kumbura</i> .

P

pámmò	<i>n.</i> ordeal.
pàrd	<i>v.</i> herd (animals).
pàttò	<i>v.</i> give birth. <i>haifa</i> .
pèek	<i>n.</i> lungs. <i>huhu</i> .
pèomún	<i>n.</i> female, wife <i>mace</i> . <i>Pl:</i> shìrip .
pèllòw	<i>num.</i> two. <i>biyu</i> .
pè	<i>adj.</i> white. <i>fari</i> .
pèèn	<i>n.</i> seed.
péeròw	<i>num.</i> four. <i>hudù</i> .

péewé	<i>adv.</i> outside. <i>waje</i> .
pèrèt	<i>n.</i> mosquito. <i>sauro</i> .
pèrò	<i>v.</i> go out. <i>fita</i> .
pìdìdòw	<i>num.</i> eight. <i>takwas</i> .
pìl	<i>n.</i> hook. <i>kugiya</i> .
pírá	<i>n.</i> sore, wound, disease. <i>rauni</i> .
pìrlt	<i>n.</i> wind. <i>iska</i> .
pìrlt dò	<i>n.</i> storm. <i>ruwa da iska</i> .
pìrlù	<i>v.</i> come out. <i>fito</i> .

R

ràagúmì	<i>n.</i> camel. <i>rakumi</i> .
rèeké	<i>n.</i> sugar cane. <i>kara</i> .
rêw	<i>n.</i> python. <i>mesa</i> . <i>See:</i> kúré , shàmmàm .
réwák	<i>n.</i> baboon. <i>gwaggon biri</i> .
rè	<i>v.</i> enter. <i>shiga</i> .

réy	<i>n.</i> life. <i>rai</i> .
ríibà	<i>n.</i> profit. <i>riba</i> .
ríijà	<i>n.</i> well. <i>rijiya</i> .
ríwít	<i>n.</i> fire-place. <i>wurin wuta</i> .
ròmìsh	<i>n.</i> twin. <i>dàn tagwai</i> .

SH

sháafi	<i>n.</i> religious object. <i>abin addini.</i>	shílím	<i>n.</i> mongoose. <i>tunku.</i>
shéewò	<i>v.</i> plant, transplant. <i>shuka.</i>	shím	<i>n.</i> drum (hour glass). <i>kalangu.</i>
shábá	<i>n.</i> lie. <i>karya.</i>	shím	<i>n.</i> cough. <i>tari.</i>
shàylò	<i>n.</i> sleep. <i>barci.</i>	shírim	<i>n.</i> fish. <i>kifí.</i>
shàmmam	<i>n.</i> viper. <i>See: kúréti; rêu.</i>	shírip	<i>n.</i> woman. <i>mace.</i>
shànjà	<i>n.</i> bridegroom. <i>ango.</i>	shíwó	<i>n.</i> small ant. <i>kiyashi.</i>
shànýò	<i>v.</i> exchange goods. <i>kaya.</i>	shíwòn	<i>n.</i> shrew. <i>jaba.</i>
shánýè	<i>n.</i> yam(s). <i>doya.</i>	shíwù	<i>n.</i> long-tail rat. <i>bera, kusu. See: pallágà.</i>
sháppàn	<i>n.</i> diarrhoea. <i>zawo.</i>	shfyá	<i>n.</i> menstruation. <i>haila.</i>
shàrgey	<i>n.</i> weapon. <i>makami.</i>	shò	<i>n.</i> leg, foot. <i>kafa.</i>
shárfí	<i>n.</i> load. <i>kaya.</i>	shò	<i>v.</i> drink. <i>sha.</i>
shàw	Guinea corn. <i>dawa.</i>	shók	<i>n.</i> hair. <i>gashi.</i>
sháwán	<i>n.</i> spirit. <i>iska.</i>	shók fók	<i>n.</i> beard. <i>gemu.</i>
shàwé	<i>n.</i> morning. <i>safiya.</i>	shók shík	<i>n.</i> body hair. <i>gashin jiki.</i>
shégní	<i>n.</i> bee. <i>?àn lì shégní</i> bee-keeper <i>dòò</i> <i>shégní</i> honey <i>nùn</i> <i>shégní</i> queen bee.	shókh	<i>n.</i> hair, fur, feather. <i>gashi.</i>
shègré	<i>n.</i> the past. <i>da.</i>	shòmmò	<i>n.</i> name. <i>suná.</i>
shégrí	<i>n.</i> hiccup. <i>shakuwa.</i>	shòr	<i>n.</i> dance. <i>rawa.</i>
shékì	<i>prep.</i> between. <i>tsakanin.</i>	shóorím (biró)	<i>n.</i> root. <i>saiwa.</i>
shéllè	<i>n.</i> vulture. <i>ungulu.</i>	shù	<i>v.</i> eat (tuwo). <i>ci (tuwo).</i>
shémù	<i>n.</i> poison. <i>guba.</i>	shúná	<i>n.</i> dream. <i>mafarki.</i>
shén	<i>n.</i> cleverness. <i>azanci, fasaha.</i>	shújúr	<i>n.</i> shinbone. <i>sangali.</i>
shènè	<i>n.</i> year. <i>sehkara.</i>	shúrós	<i>n.</i> laugh. <i>dariya.</i>
shéwó	<i>n.</i> 1. fear. <i>tsoro.</i> 2. shame. <i>kunya.</i>	shúrùk	<i>n.</i> river. <i>kogi.</i>
shí mínná	<i>n.</i> wall (house). <i>bango.</i>	shùjí	<i>n.</i> male. <i>miji. Pl: kpárín</i>
shùdò gòdè	<i>n.</i> terrace. <i>gandu.</i>	shúkkàn kírá	<i>n.</i> fist. <i>dunkulen hannu.</i>
shùdér	<i>n.</i> fat. <i>fet.</i>	shùndò	<i>v.</i> skin. <i>fede.</i>
shíyá	<i>n.</i> loss. <i>rashi.</i>	shùngù	<i>n.</i> cloud. <i>gajimare, girgije.</i>
shùilà	<i>n.</i> stone, rock, hill. <i>dutse.</i>	shúurò shàw	<i>n.</i> threshing.
shùilà 6àalà	<i>n.</i> escarpment. <i>dutse.</i>	shùrmí	<i>n.</i> hare. <i>zomo.</i>
shíwé	<i>n.</i> firewood. <i>itace.</i>	shùurò	<i>v.</i> fry. <i>soya, toya.</i>
shík	<i>num.</i> hundred. <i>dari.</i> shík nàa one one hundred <i>dari daya</i> shík pàllòw two hundred <i>dari biyu</i> shík dòk kàn f(ú)wàt hundred and five <i>dari da biyar.</i>	shùuyò	<i>v.</i> cheat. <i>cuta.</i>
shík	<i>n.</i> body. <i>jiki.</i>	shùwè	<i>n.</i> wood. <i>itace.</i>
		shwè	<i>n.</i> bush. <i>daji, jeji.</i>
		shwiyák	<i>n.</i> sand. <i>yashi.</i>
		shwiyék	<i>n.</i> dew. <i>raba.</i>

T

tà	<i>prep.</i> in, at, inside. <i>a, ciki(n).</i>	témmè	<i>n.</i> small calabash. <i>karamin duma.</i>
tà ?áà	<i>n.</i> stomach. <i>ciki.</i>	témmè	<i>adv.</i> right. <i>dama.</i>
tà ɓéək	<i>n.</i> armpit. <i>hamata.</i>	témmò	<i>v.</i> sweep, clean. <i>share.</i>
tà ɓùk	<i>n.</i> land. <i>kasa.</i>	téré	<i>n.</i> moon. <i>wata. téré pé</i> white moon <i>farin wata.</i>
tà gèdè	<i>n.</i> slope. <i>gangara.</i>	tèrèt	<i>n.</i> broom. <i>tsintsiya.</i>
tà gùmè	<i>n.</i> entrance hut. <i>zaure.</i>	títṣṇj	<i>inter.</i> where? <i>ina?</i>
tà kòn	<i>n.</i> legal case. <i>kara.</i>	tòbbò	<i>v.</i> sow (seeds in holes). <i>shuka, yi binne.</i>
tà mínná(mò)	<i>n.</i> lineage. <i>Lit:</i> ‘inside (our) house’.	tòdòkù	<i>n.</i> fever. <i>zazzañi.</i>
tà mínná(nò)	<i>n.</i> family. <i>Lit:</i> ‘inside (my) house’.	tòk	<i>n.</i> mat. <i>tabarma.</i>
tà móú	<i>n.</i> unfarmed ground. <i>Lit:</i> ‘in left place’.	tòlótlòlò	<i>n.</i> turkey. <i>talotalo.</i>
tà shúrùk	<i>n.</i> valley. <i>kwari.</i>	tònnò	<i>v.</i> 1. spin (thread). <i>kadà.</i> 2. weave. <i>saka.</i>
tàa	<i>n.</i> shoe. <i>takalma.</i>	tòo ?árát	<i>n.</i> Talha gum Arabic tree. <i>karo.</i>
tàará	<i>n.</i> father. <i>uba.</i>	tòom	<i>prep.</i> in front (of). <i>a gaba(n).</i>
tàat	<i>num.</i> three. <i>uku.</i>	tùggò	<i>n.</i> rubbish heap. <i>juji.</i>
tàawa	<i>n.</i> tobacco. <i>taba.</i>	túyá shignì	<i>n.</i> unnatural death.
tálí	<i>adv.</i> far. <i>nesa. ?à tálím</i> not far <i>ba nesa ba.</i>	tùyò	<i>v.</i> kill. <i>kashe.</i>
tàngà	<i>n.</i> bull. <i>là tanggal</i> calf.	tùkkò	<i>v.</i> 1. tie a rope. <i>daura.</i> 2. knot. <i>kulla.</i>
tàvrò	<i>n.</i> west. <i>yamma.</i>	túmmò	<i>n.</i> guinea-fowl. <i>zabo.</i>
téelè	<i>n.</i> worm. <i>tsutsa.</i>	twàanà	<i>n.</i> silk cotton tree (red flowers). <i>rimi.</i>
télànj	<i>n.</i> cooking pot. <i>tukunya.</i>	twòŋé	<i>n.</i> small, black ant. <i>cinnaka.</i>
témèl	<i>n.</i> shoulder. <i>kafada.</i>		

U

?ùn *n.* pregnancy. *ciki.*

V

vàna	<i>n.</i> black sesame. <i>bakin ridi.</i>	vìyè	<i>n.</i> souce, soupe. <i>miya.</i>
váré	<i>n.</i> he-goat. <i>bunsuru.</i>	vònák	<i>n.</i> song. <i>waķa.</i>
vèe	<i>n.</i> chin. <i>haba.</i>	vòon	<i>n.</i> pumpkin. <i>kabewa.</i>
vìyè	<i>n.</i> cobra. <i>gamsheka.</i> <i>vìyè ?èlèt</i> spitting cobra	vùlùk	<i>n.</i> cave. <i>kogon dutse.</i>
vìnò	<i>v.</i> throw a stone. <i>jefa dutse.</i>	vúrò	<i>n.</i> gun powder. <i>albarushi.</i>
vìn	<i>n.</i> grinding stone. <i>dutsen nika.</i>	vùrò	<i>n.</i> ashes. <i>toka.</i>
vìyò	<i>demon, spirit. iska, aljani.</i>	vùrùm	<i>n.</i> knee. <i>gwiwa.</i>
vìyò	<i>n.</i> rainy season. <i>damina.</i>		

W

wànyì	<i>n.</i> trousers. <i>wando</i> .	wìyàk	<i>n.</i> bone. <i>kashi</i> .
wàré	<i>n.</i> mouse. <i>bera</i> .	wòjò	<i>v.</i> avoid, abstain. <i>karouce wa</i> .
wàrù	<i>v.</i> come. <i>zo</i> .	wòkù	<i>n.</i> helmet. <i>hular kwano</i> .
wàw	<i>n.</i> sacrifice. <i>hadaya</i> .	wòkù	<i>n.</i> cap. <i>hula</i> .
wè bì gùrùŋ	<i>n.</i> saddle. <i>sirdi</i> .	wúrō	<i>n.</i> tooth. <i>hačori</i> .
wè fó gùrùŋ	<i>n.</i> bit (horse). <i>linzami</i> .	wùjin	<i>n.</i> nose. <i>hanci</i> .
wè kírá	<i>n.</i> bracelet. <i>abin hannu</i> . <i>Lit:</i> ‘thing (of) arm’.	wùlù	<i>v.</i> strike fire. <i>kunna wuta</i> .
wè kúmō	<i>n.</i> earring. <i>'yan kunne</i> . <i>Lit:</i> ‘thing (of) ear’.	wùllò	<i>v.</i> bubble, ferment. <i>ruča</i> .
wè túr	<i>n.</i> necklace. <i>abin wuya</i> . <i>Lit:</i> ‘thing of neck’.	wùrì	<i>n.</i> breast. <i>nono</i> .
wèri	<i>n.</i> breast. <i>nono</i> .	wùrin	<i>n.</i> medicine. <i>magani</i> .
wíri	<i>n.</i> Indian tamarind. <i>tsamiya</i> .	wùrök	<i>n.</i> pus. <i>mugunya</i> .
wìshò	<i>v.</i> roast. <i>gasa</i> .		

Y

yù mòn	<i>v.</i> brew (beer). <i>dafà</i> .	yípó	<i>n.</i> evening, night, darkness. <i>dare, duhu</i> .
yù mèrà	<i>v.</i> travel. <i>yi tařiya</i> .	yìipò shìriim	<i>v.</i> to fish. <i>sunta, yi fatsa</i> .
yàamúyì	<i>n.</i> brother-in-law. <i>kane, wa</i> .	yò	<i>v.</i> call. <i>kira</i> .
yàllò	<i>n.</i> shouting. <i>ihu</i> .	yù	<i>v.</i> do, make. <i>yi</i> .
yàmma	<i>n.</i> god. <i>Allah, Ubangiji</i> .	yù bërà	<i>v.</i> cut marks. <i>shasshauta</i> .
yàrà shwè	<i>n.</i> hunt. <i>farauta</i> .	yù dìyò	<i>v.</i> marry. <i>yi aure</i> .
yèrà	<i>n.</i> itch. <i>kaikayi</i> .	yù gùp	<i>v.</i> rule. <i>yi mulki</i> .
yèrì	<i>n.</i> red ant. <i>jan kiyashi</i> .	yù jíří	<i>v.</i> steal. <i>sata</i> .
yèrò	<i>v.</i> bite. <i>ciza</i> .	yù nèy	<i>v.</i> fight. <i>yi fada</i> .
yìbà dëet	<i>n.</i> flame. <i>harshen wuta</i> .	yù shìlìp	<i>v.</i> suffer. <i>sha wahala</i> .
yìrà	<i>n.</i> reception. <i>liyafa</i> .	yùylà	<i>n.</i> medium size calabash. <i>kwarya</i> .

ENGLISH-KUSHI

A

above	<i>prep.</i> dàŋ (2).	antelope	<i>n.</i> bānà.
abstain	<i>v.</i> wòjò.	ant-hill	<i>n.</i> màmmà.
accusation	<i>n.</i> gùlmà.	anus	<i>n.</i> fò gùn;
across	<i>prep.</i> gònnà.		<i>n.</i> gùn.
age-mate	<i>n.</i> yèerè.	aridity	<i>n.</i> jènè.
ancestor	<i>n.</i> jìijí (2).	arm	<i>n.</i> kírá.
anklet	<i>n.</i> gbárlàm.	armpit	<i>n.</i> tà ɓòek.
ant	<i>n.</i> dòlònf;	arrow	<i>n.</i> fílk.
	<i>n.</i> fòyó;	ashes	<i>n.</i> vùrò.
	<i>n.</i> shíwó;	at	<i>prep.</i> tà.
	<i>n.</i> twòŋé;	avoid	<i>v.</i> wòjò.
	<i>n.</i> yèri;	axe	<i>n.</i> gbàamé.
	<i>n.</i> 'áyúkh.		

B

baboon	<i>n.</i> réwák.	blacksmith	<i>n.</i> ?àn kùwà.
back	<i>n.</i> bì (1).	blanket	<i>n.</i> gódo.
bag	<i>n.</i> lúrú.	blind	<i>n.</i> fùgùm.
bambara nut	<i>n.</i> dùurò.	body	<i>n.</i> shík.
baobab	<i>n.</i> bánní.	boil	<i>v.</i> dùmmò.
basket	<i>n.</i> gáŋà;	bone	<i>n.</i> wiyàk.
	<i>n.</i> jàrà;	border	<i>n.</i> kérèk.
	<i>n.</i> jùŋronj.	bottle	<i>n.</i> 'óyrò.
bean(s)	<i>n.</i> jèo.	bracelet	<i>n.</i> wè kírá.
beard	<i>n.</i> shók fák.	branch	<i>n.</i> kírá bìrò.
beat	<i>v.</i> ɓírò.	breast	<i>n.</i> wèrì;
bed	<i>n.</i> jírà.		<i>n.</i> wùrì.
bee	<i>n.</i> shégñí.	brew	<i>v.</i> yù mèn.
beer	<i>n.</i> mòn.	bridegroom	<i>n.</i> shàŋà.
beget	<i>v.</i> pàttò.	broom	<i>n.</i> tèrèt.
behind	<i>prep.</i> bì (2).	brother	<i>n.</i> mòllò.
bell	<i>n.</i> káraráwá.	bubble	<i>v.</i> wùllò.
bellows	<i>n.</i> fúgrò.	bucket	<i>n.</i> bùkwátì.
belly	<i>n.</i> gòŋò.	build	<i>v.</i> dígù.
between	<i>prep.</i> shéki.	bull	<i>n.</i> tàngà.
big	<i>adj.</i> gbé.	bundle	<i>v.</i> dáwán.
bird	<i>n.</i> ?àdéeuwè.	bush	<i>n.</i> shwè.
bit	<i>n.</i> wè fò gùrùŋ.	butcher	<i>n.</i> ?àn páawà.
bite	<i>v.</i> yèrò.	butter	<i>n.</i> mòr tàngà.
black	<i>adj.</i> díŋ.	butterfly	<i>n.</i> lílámđè.

C

calabash	<i>n.</i> gùráñ;	cleverness	<i>n.</i> shén.
	<i>n.</i> témmè..	climb up	<i>v.</i> ?àmmò (1).
call	<i>v.</i> yò.	clothes	<i>n.</i> lènnà.
camel	<i>n.</i> ràagúmì.	cloud	<i>n.</i> shùngù.
cane (sugar)	<i>n.</i> rèeké.	cobra	<i>n.</i> vìyè.
cap	<i>n.</i> wòkù.	cock	<i>n.</i> gòkh.
car	<i>n.</i> móotò.	cocoyam	<i>n.</i> gwàaja.
carve	<i>v.</i> gbaayò.	come	<i>v.</i> wàrù.
case	<i>n.</i> tà kòn.	come out	<i>v.</i> pírlù.
caterpillar	<i>n.</i> jéné.	cook	<i>v.</i> dìñò.
cave	<i>n.</i> vùlùk.	cool	<i>v.</i> dìulò.
chair	<i>n.</i> jùk..	cornstalk	<i>n.</i> 'ishì shwè.
charcoal	<i>n.</i> dìmlím (1).	corpse	<i>n.</i> kúmá.
charm	<i>n.</i> láayá..	cotton	<i>n.</i> lèeláw.
cheat	<i>v.</i> shùuyò.	cough	<i>n.</i> shìm.
cheek	<i>n.</i> jáylùm.	courage	<i>n.</i> báñ fók.
chest	<i>n.</i> gbiili.	cow	<i>n.</i> khèwnè.
chicken	<i>n.</i> féè.	cowrie	<i>n.</i> kènè dìyò.
chief	<i>n.</i> gùp.	cowry	<i>n.</i> khùrùwò.
chieftancy	<i>n.</i> múlkì.	crab	<i>n.</i> jènyè.
child	<i>n.</i> là.	cricket	<i>n.</i> jwàlé.
chin	<i>n.</i> vèe.	crocodile	<i>n.</i> kèrèm.
circumcision	<i>n.</i> kàr kúwò.	crow	<i>n.</i> gáakh.
claw	<i>n.</i> kòdò.	curse	<i>n.</i> kùwák.
clay	<i>n.</i> dòybó.	cutlery	<i>n.</i> jáwít.
clean	<i>v.</i> témmò.		

D

dance	<i>n.</i> shòr.	do	<i>v.</i> yù.
dancer	<i>n.</i> ?àn shòr.	dog	<i>n.</i> báy.
darkness	<i>n.</i> yípó.	donkey	<i>n.</i> girbì.
date	<i>n.</i> gònlàn.	door	<i>n.</i> dánj.
daughter	<i>n.</i> là shírip.	doorway	<i>n.</i> fá dánj.
daughter-in-law; son-in-law	<i>n.</i> gbàrim.	doubt	<i>n.</i> kùmùm.
dawn	<i>n.</i> kíríyípó.	dream	<i>n.</i> shúná.
daylight	<i>n.</i> kà dàràj.	drink	<i>v.</i> shò.
debt	<i>n.</i> kíwó.	drum	<i>n.</i> gàngàñ;
demon	<i>n.</i> vìyò.		<i>n.</i> shìm.
desease	<i>n.</i> pírá.	drummer	<i>n.</i> ?àn gàngàñ.
desire	<i>n.</i> léyá.	drunk	<i>n. and adj.</i> mòn tùyàndò.
dew	<i>n.</i> shwífèk.	dry	<i>adj.</i> 'íshàn.
diarrhoea	<i>n.</i> sháppàn.	dry up	<i>v.</i> ?íshò.
die	<i>n.</i> mìrdò.	dryness	<i>n.</i> jènè.
dig	<i>v.</i> ?éppò.	duck	<i>n.</i> ?ágwágwá.
divorce	<i>n.</i> bwàardò dìyò.	dysentery	<i>n.</i> kúnná.

E

ear	<i>n.</i> kúmó.	enemy	<i>n.</i> ?àn gèy.
earring	<i>n.</i> wè kúmó.	enter	<i>v.</i> rè.
east	<i>n.</i> ɓəołì.	escape	<i>n.</i> fɔɔrà kúnò.
eat	<i>v.</i> shù.	escarpment	<i>n.</i> shilà ɓaalà.
	<i>v.</i> ?àddò.	evening	<i>n.</i> kíríyípó;
eight	<i>num.</i> pìdiòw.		<i>n.</i> yípó.
elbow	<i>n.</i> gùngúl.	exchange	<i>v.</i> shanyò.
elder sisters of mother	<i>n.</i> nònnó-nònnó, <i>see:</i> nònnó.	eye	<i>n.</i> ?àdò (1).
elephant	<i>n.</i> jùk;		
	<i>n.</i> nàa.		

F

face	<i>n.</i> ?àdò (2).	fist	<i>n.</i> shùkkàn kírá.
family	<i>n.</i> tà mínná(nò).	five	<i>num.</i> fúwàt.
far	<i>adv.</i> tálí.	flail	<i>n.</i> ɓir(i) shàw.
farm	<i>n.</i> dòj.	flame	<i>n.</i> yíbà dèet.
fat	<i>n.</i> shìdér.	flea	<i>n.</i> gàarì.
father	<i>n.</i> tåará.	flesh	<i>n.</i> lòo.
fear	<i>n.</i> shéwó (1).	flour	<i>n.</i> lùmmòd.
feather	<i>n.</i> shòkh.	flower	<i>n.</i> bilìr.
female	<i>n.</i> pòemún.	fly	<i>n.</i> dùyó;
fence	<i>n.</i> dàngà;		<i>n.</i> fùumò;
ferment	<i>v.</i> wùllò.	foam	<i>n.</i> fúvùl.
festival	<i>n.</i> dàbáñ.	food	<i>n.</i> gwàñ.
fetish	<i>n.</i> kènímmà.	foot	<i>n.</i> shò.
fever	<i>n.</i> ɬòdókù.	footprint	<i>n.</i> bì shò.
field	<i>n.</i> dòj.	forehead	<i>n.</i> fɔɔrò.
fight	<i>n.</i> nèy;	forest	<i>n.</i> dil bìrò.
	<i>v.</i> yù nèy.	forge	<i>v.</i> kùwà.
filter	<i>n.</i> jòd;	four	<i>num.</i> péròw.
	<i>v.</i> kòshò.	francolin	<i>n.</i> ?àntórò.
finger	<i>n.</i> ɗò kírá.	friend	<i>n.</i> jèrè.
fire	<i>n.</i> dèet.	frog	<i>n.</i> dànyùkh.
fire-place	<i>n.</i> ríwít.	fry	<i>v.</i> shùurò.
firewood	<i>n.</i> shíiwé.	funeral	<i>n.</i> 'ðppò dùwò.
fish	<i>n.</i> shìrim;	fur	<i>n.</i> shòkh.
	<i>v.</i> yìipò shìrim.		

G

garden	<i>n.</i> làmbú.	grandmother	<i>n.</i> gáayá.
gazelle	<i>n.</i> 'ádáy.	grasshopper	<i>n.</i> gòlòm.
gecko	<i>n.</i> ?ántúgó.	grave	<i>n.</i> dùwò.
ghost	<i>n.</i> dùwò.	grind	<i>v.</i> ?ishò.
give birth	<i>v.</i> pàttò.	grinding stone	<i>n.</i> vìn.
go out	<i>v.</i> pèrd.	ground	<i>n.</i> tà bùk, kù bùk.
goat	<i>n.</i> váré.	groundnut	<i>n.</i> dùwàaynò.
god	<i>n.</i> yámmá.	gruel	<i>n.</i> kháa.
goodness	<i>n.</i> gbáy.	guest	<i>n.</i> binnò.
grain	<i>n.</i> 'áeshàw.	guinea-fowl	<i>n.</i> túmmò.
granary	<i>n.</i> káy.	gun	<i>n.</i> bìndigà.
grandfather	<i>n.</i> jíijí (1).		

H

hail	<i>n.</i> ?àdéelè.	here	<i>adv.</i> fòtè.
hair	<i>n.</i> shók;	hiccup	<i>n.</i> shégrí.
	<i>n.</i> shòkh.	hill	<i>n.</i> shìilà.
hand	<i>n.</i> kírá.	hoe	<i>n.</i> dùmmò;
hare	<i>n.</i> shùrmì.		<i>v.</i> káyò.
harvest	<i>n.</i> káshò;	hollow out	<i>v.</i> gbáyò.
	<i>v.</i> kàshò.	hook	<i>n.</i> pil.
hawk; eagle	<i>n.</i> gètè.	horn	<i>n.</i> kpàa;
head	<i>n.</i> khù.		<i>n.</i> ?àdúnúnò.
headpad	<i>n.</i> gbóshì.	horse	<i>n.</i> gùrùnj.
heal	<i>v.</i> nùrdò.	house	<i>n.</i> mínná.
healer	<i>n.</i> ?àn wùrìn.	hundred	<i>num.</i> shík.
heart	<i>n.</i> fò shèorì.	hunger	<i>n.</i> kúyám.
heaven	<i>n.</i> kù dàg (2).	hunt	<i>n.</i> yàrà shwè.
hedgehog	<i>n.</i> ?ákùmóm.	hunter	<i>n.</i> ?àn tà shwè.
heel	<i>n.</i> bìrirì.	husband	<i>n.</i> mánná.
helmet	<i>n.</i> wòkù.	hut	<i>n.</i> gùmè.
herd	<i>v.</i> pàrd.	hyena	<i>n.</i> dàggà.

I

in	<i>prep.</i> tà.	itch	<i>n.</i> yèrà.
----	------------------	------	-----------------

J

jaw	<i>n.</i> jáy.	judge	<i>n.</i> kòn.
jealousy	<i>n.</i> mùshì.	jump	<i>v.</i> jùwò.

K

kill	<i>v.</i> tÙyò.	knife	<i>n.</i> jáwít.
king	<i>n.</i> gÙp.	knot	<i>v.</i> tÙkkò (2).
knee	<i>n.</i> vÙrùm.		

L

lame	<i>n.</i> gÙngù.	life	<i>n.</i> réy.
land	<i>n.</i> tÙ bÙk, kÙ bÙk.	lightning	<i>n.</i> mÙlyò.
language	<i>n.</i> fòk (2).	lineage	<i>n.</i> tÙ mínná(mÙ).
last year	<i>adv.</i> mÙllán kpòolò.	lion	<i>n.</i> kÙmmà.
laterite	<i>n.</i> dÙj.	like	<i>v.</i> lÈwò.
laugh	<i>n.</i> shÙrò.	liver	<i>n.</i> fò lÙwàk.
lazy	<i>n. and adj.</i> kÙulè.	lizard	<i>n.</i> kÈlè;
leaf	<i>n.</i> ?alàw.		<i>n.</i> ?antúgò.
leatherworker	<i>n.</i> ?an límmò láyát.	load	<i>n.</i> shári.
left	<i>adv.</i> jÙyaw.	locust	<i>n.</i> jórrò.
leg	<i>n.</i> shò.	loom	<i>n.</i> jÙmmò.
lend	<i>v.</i> kÙwò.	loss	<i>n.</i> shÙyá.
leopard	<i>n.</i> jÙnjàní.	love	<i>v.</i> lÈwò.
lie	<i>n.</i> shábá.	lungs	<i>n.</i> pÈek.

M

maize	<i>n.</i> kÙomò.	menstruation	<i>n.</i> shÙyá.
make	<i>v.</i> yÙ.	milk	<i>n.</i> dòo wÙri.
malaria	<i>n.</i> filérifà.	millet	<i>n.</i> mÙddò.
male	<i>n.</i> shÙji;	molar	<i>n.</i> gÙrÙm.
	<i>n.</i> shÙjí.	money	<i>n.</i> kÙnÙ.
mantis	<i>n.</i> ?akÙlÙ.	mongoose	<i>n.</i> shilím.
many	<i>adv.</i> mÈ ?àn.	monkey	<i>n.</i> jÙrò.
mare	<i>n.</i> gÙrÙñ.	moon	<i>n.</i> téré.
market	<i>n.</i> kÁasÙwà.	morning	<i>n.</i> shÙed.
marriage	<i>n.</i> dÙyò.	mortar	<i>n.</i> dÙikò.
marry	<i>v.</i> yÙ dÙyò.	mosquito	<i>n.</i> pÈrèt.
mat	<i>n.</i> tÙk.	mother	<i>n.</i> nÙnnò.
mature	<i>v.</i> nÙyò.	mother's sister	<i>n.</i> mÙllà nÙnnò, see: mÙllà.
measure	<i>v.</i> kÈrdò.	mouse	<i>n.</i> wÙré.
meat	<i>n.</i> lÙo.	mouth	<i>n.</i> fòk (1).
medicine	<i>n.</i> wÙrin.	murderer	<i>n.</i> ?àn tÙy nÙnyò.

N

name	<i>n. shòmmò.</i>	needle	<i>n. ?àlúurà.</i>
natron	<i>n. ńákà.</i>	night	<i>n. yípó.</i>
navel	<i>n. kúmmí.</i>	nine	<i>num. fòyèròw.</i>
near	<i>adv. nìmmì.</i>	noon	<i>n. kà dàràñ.</i>
neck	<i>n. gbóñ.</i>	north	<i>n. làdì.</i>
necklace	<i>n. wè túr.</i>	nose	<i>n. wùjìn.</i>

O

oil	<i>n. mòr.</i>	ordeal	<i>n. pámmò.</i>
okra	<i>n. ?áfùrùl.</i>	ornament	<i>n. gbáláñ.</i>
on	<i>prep. kù.</i>	orphan	<i>n. lákà.</i>
one	<i>num. dòk.</i>	outside	<i>adv. péewé.</i>
onion	<i>n. ?àrùm.</i>	owl	<i>n. mìigù.</i>
oracle	<i>n. mínná kènímmdà.</i>		

P

palace	<i>n. mínná gùp.</i>	porcupine	<i>n. jéy.</i>
past	<i>n. shègré.</i>	pot	<i>n. digré;</i> <i>n. díyè;</i> <i>n. là tálàñ;</i> <i>n. télanj.</i>
pawpaw	<i>n. góndà.</i>	potter	<i>n. ?àn díyè.</i>
pea	<i>n. 'árí.</i>	pound	<i>v. dìishò.</i>
peasant	<i>n. ?àn shíráw.</i>	powder	<i>n. vúró.</i>
penis	<i>n. kùwò.</i>	pregnancy	<i>n. ?ùn.</i>
people	<i>n. mímé.</i>	priest	<i>n. ?àn gùnùl.</i>
pepper	<i>n. ?ànshíndáw.</i>	profit	<i>n. ríibà.</i>
person	<i>n. nìjò.</i>	pumpkin	<i>n. vdon.</i>
pestle	<i>n. gbánlànj.</i>	punishment	<i>n. fooró.</i>
pig	<i>n. ?áládè.</i>	pus	<i>n. wùròk.</i>
pipe	<i>n. dòorò.</i>	put	<i>n. lí.</i>
plant	<i>v. shéewò.</i>	python	<i>n. rêuw.</i>
pluck out	<i>v. foddò.</i>		
poison	<i>n. shémù.</i>		
poor	<i>n. kènnì.</i>		

R

rainbird	<i>n.</i> ɲòrì.	rich	<i>n.</i> jíkò.
rainbow	<i>n.</i> málàc.	ride horse	<i>v.</i> ?àmmò (2).
rainmaker	<i>n.</i> ?àn kènímmò.	right	<i>adv.</i> témmè.
ram	<i>n.</i> gálmà.	ring	<i>n.</i> 'èm.
rat	<i>n.</i> dàmàl;	river	<i>n.</i> shúrùk.
	<i>n.</i> gárinjìn;	riverbank	<i>n.</i> fò shúrùk.
	<i>n.</i> shìwù;	road	<i>n.</i> kóyó.
	<i>n.</i> ?àllágà;	roast	<i>v.</i> wìshò.
	<i>n.</i> ?àyùkh.	rock	<i>n.</i> shìilà.
rattle	<i>n.</i> ɓwáré.	roof	<i>n.</i> kù mínná.
reception	<i>n.</i> yìirà.	room	<i>n.</i> gùmè.
red	<i>adj.</i> gàyàl.	root	<i>n.</i> shóorím (bìrō).
relative	<i>n.</i> mòlón.	rope	<i>n.</i> fúulá.
rest	<i>v.</i> nèsshò.	ruin	<i>n.</i> dòybó.
ribs	<i>n.</i> jèrò gòŋò.	rule	<i>v.</i> yù gùp.
rice	<i>n.</i> gápà.	ruminate	<i>v.</i> lallò.

S

sacrifice	<i>n. wàw.</i>	snake	<i>n. kpèyù;</i>
saddle	<i>n. wè bì gùrùŋ.</i>	snare	<i>n. kúréti.</i>
salt	<i>n. ?ànjà.</i>	soil	<i>n. ɓùk.</i>
sand	<i>n. lùmmò ɓùk;</i> <i>n. shwiyàk.</i>	son	<i>n. là.</i>
scar	<i>n. jwál firá.</i>	song	<i>n. vònàk.</i>
scorpion	<i>n. 'ádéngré.</i>	soot	<i>n. dímlím (2).</i>
seed	<i>n. péèn.</i>	sorcerer	<i>n. ?àn shò.</i>
senior	<i>adj. gbé.</i>	sore	<i>n. pírá.</i>
servant	<i>n. là mínná.</i>	souce	<i>n. viyè.</i>
sesame	<i>n. khèeyàw;</i> <i>n. ládú;</i> <i>n. vànà;</i> <i>n. 'árkyaw.</i>	soup	<i>n. viyè.</i>
seven	<i>num. farlów.</i>	south	<i>n. dàŋ (1).</i>
sew	<i>v. tònnò (1).</i>	sow	<i>v. kàawò;</i> <i>v. tòbbò.</i>
shade	<i>n. lùgnà.</i>	spear	<i>n. kash.</i>
shame	<i>n. shéwó (2).</i>	spider	<i>n. láalá.</i>
sheep	<i>n. dínyì.</i>	spin	<i>v. tònnò (1).</i>
shell	<i>n. gòylò.</i>	spirit	<i>n. dòodò;</i> <i>n. jírim;</i> <i>n. sháwan;</i> <i>n. viyò.</i>
shield	<i>n. jèdè.</i>	spoon	<i>n. jáwít.</i>
shinbone	<i>n. shúŋúr.</i>	squirrel	<i>n. júr.</i>
shoe	<i>n. taa.</i>	stallion	<i>n. gùrùŋ.</i>
shoot	<i>v. bée.</i>	star	<i>n. ?àn gèerù téré;</i> <i>n. ?ärshàl.</i>
shoulder	<i>n. témél.</i>	steal	<i>v. yù vírf.</i>
shouting	<i>n. yállò.</i>	stomach	<i>n. tà 'áa.</i>
shrew	<i>n. shìwòn.</i>	stone	<i>n. shìlà.</i>
sickle	<i>n. fòdámlì.</i>	storm	<i>n. pírit dòo.</i>
side	<i>n. yèlà.</i>	stranger	<i>n. binnò.</i>
sinev	<i>n. dèy.</i>	straw	<i>n. jùjákh.</i>
singer	<i>n. ?àn vònàk.</i>	strength	<i>n. ɓáŋ.</i>
sister	<i>n. mòllà.</i>	strip off	<i>v. gbáardò.</i>
six	<i>num. faràgbànàŋ.</i>	suffer	<i>v. yù shìlìp.</i>
skin	<i>v. shùndò.</i>	sun	<i>n. dàràŋ.</i>
skin (body)	<i>n. láyát (shik).</i>	sunshine	<i>n. dàràŋ déñ.</i>
skull	<i>n. màŋlàng.</i>	sweep	<i>v. témmò.</i>
sky	<i>n. kù dàŋ (1).</i>	swell	<i>v. ?òshò.</i>
sleep	<i>n. shaylò.</i>	sword	<i>n. ?àngárùm.</i>
slope	<i>n. tà gèdà.</i>		
smoke	<i>n. dùŋò.</i>		

T

tail	<i>n. gírlí.</i>	tiredness	<i>n. bálá.</i>
tamarind	<i>n. wínlí.</i>	to fish	<i>v. yílpò shírim.</i>
tan	<i>v. kpàandò.</i>	toad	<i>n. dànyùkh.</i>
tanner	<i>n. ?àn kpáanì.</i>	tobacco	<i>n. tåawa.</i>
taro	<i>n. gwàaja.</i>	today	<i>n. bwòy.</i>
tax	<i>n. gàndù.</i>	tomato	<i>n. kùurò dò;</i> <i>n. kùurò.</i>
ten	<i>num. kpòmù.</i>	tomorrow	<i>n. dñwèy.</i>
termite	<i>n. khàyukh.</i>	tongue	<i>n. dák.</i>
terrace	<i>n. shìgò gòdè.</i>	tooth	<i>n. wúró.</i>
testicles	<i>n. ?àr shílì.</i>	track	<i>n. khóyó.</i>
there	<i>adv. fò tèerè;</i> <i>adv. fòshénnì.</i>	transplant	<i>v. shèewò.</i>
thief	<i>n. jírí.</i>	trap	<i>n. bàrà.</i>
thigh	<i>n. finnè.</i>	travel	<i>n. mèrà;</i> <i>v. yù mèrà.</i>
thirst	<i>n. 'ìshì fòk.</i>	tree	<i>n. bìrò.</i>
thorn	<i>n. ?àràt.</i>	trousers	<i>n. wányì.</i>
thousand	<i>num. dùbù.</i>	trumpet	<i>n. jèshílè.</i>
three	<i>num. tåat.</i>	trunk	<i>n. bòŋ bìrò.</i>
threshing	<i>n. shúurò shàw.</i>	turkey	<i>n. tòlótòlò.</i>
throat	<i>n. górdòk.</i>	twin	<i>n. ròmìsh.</i>
thunder	<i>n. náanì.</i>	two	<i>num. pèllòw.</i>
tie	<i>v. tùkkò (1).</i>		
time	<i>n. dímím.</i>		

U

uncle	<i>n. fònnò.</i>	underworld	<i>n. bwèyù.</i>
under	<i>prep. gùm.</i>	unripe	<i>adj. ?ànífýùm.</i>

V

vagina	<i>n. gbàk.</i>	viper	<i>n. shàmmàm.</i>
valley	<i>n. tà shúrùk.</i>	voice	<i>n. 'élé.</i>
vein	<i>n. kóyó dàm.</i>	vulture	<i>n. shèllè.</i>

W

wall	<i>n.</i> shí mínná.	where?	<i>inter.</i> titój.
want	<i>v.</i> lèwò.	white	<i>adj.</i> pè.
war	<i>n.</i> gèy.	widow	<i>n.</i> kòlò.
warrior	<i>n.</i> ?àn tòom.	wife	<i>n.</i> pàemún.
wash	<i>v.</i> fuddò.	wind	<i>n.</i> pírit.
wasp	<i>n.</i> jòk;	wing	<i>n.</i> 6àakh.
	<i>n.</i> méemé.	wing(s)	<i>n.</i> 6òek.
water	<i>n.</i> dòo.	witch	<i>n.</i> ?àn wòlò.
weapon	<i>n.</i> shàrgey.	woman	<i>n.</i> shìrip.
weave	<i>v.</i> tònnò (2).	wood	<i>n.</i> shùwè.
weaver	<i>n.</i> ?àn láddò.	world	<i>n.</i> kù péewè.
weed	<i>v.</i> foddò.	worm	<i>n.</i> jìwúr;
well	<i>n.</i> ríijà.		<i>n.</i> téelè.
west	<i>n.</i> tavrò.	worship	<i>v.</i> fòdulò.
wet	<i>adj.</i> díulàn.	wound	<i>n.</i> pírá;
when?	<i>inter.</i> dímmín.		<i>v.</i> khà.

X

xylophon *n.* gájágí.

Y

yam(s)	<i>n.</i> shányè.	yesterday	<i>n.</i> kpòolò.
year	<i>n.</i> shènè.		